

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК БАЗИС ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ

ЛАРІНА Тетяна¹, КОЗАК Катерина²,
ЛАГОДІЄНКО Наталія³, ЛІТВИНОВ Дмитро⁴, ПЕЧКА Сергій⁵

¹ Державний біотехнологічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3149-8430>

² Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-8099-6607>

³ Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-8472-1395>

⁴ Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-8612-3834>

⁵ Одеський національний технологічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2688-2729>

У статті розкрито роль інституційного середовища як ключового чинника формування інвестиційної привабливості України в умовах посткризового розвитку та глобалізаційних трансформацій. Наголошено, що інститути - як формальні, так і неформальні - визначають не лише якість економічної взаємодії, а й ступінь довіри, рівень трансакційних витрат, мотивацію до капіталовкладень і загальне сприйняття держави як інвестиційної юрисдикції. Застосовано методологію інституційної та неінституційної економічної теорії, зокрема концепції інклюзивних і екстрактивних інститутів (Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона), а також теорію «порядків обмеженого доступу» Д. Норта.

Встановлено, що в сучасному інституційному ландшафті України домінують екстрактивні практики, що створюють середовище високої непередбачуваності, правової невизначеності та політичного ризику. Проаналізовано типові форми інституційної дисфункції: відсутність реального захисту прав власності, перевага рентних схем, політична селективність регуляторних рішень, мімікрія реформ. Визначено системні напрями інституційної трансформації, серед яких: зміцнення гарантій власності, інституційний аудит, ліквідація монополізму, формування інститутів відкритого доступу, а також відновлення спроможності держави виконувати роль незалежного арбітра в економічному просторі.

Обґрунтовано, що без якісного оновлення інституційної основи неможливо забезпечити сталий приплив інвестицій, особливо в умовах післявоєнної відбудови, яка потребує значного капіталу, технологій та управлінських ресурсів. Доведено, що підвищення інвестиційної привабливості можливе лише за умови формування прозорого, справедливого та передбачуваного інституційного середовища, здатного підтримати економічне зростання, мінімізувати ризики та відновити довіру як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. При цьому критично важливою названа спроможність держави виконувати не лише регуляторні функції, а й виступати гарантом виконання зобов'язань, забезпечувати ефективне правозастосування, рівність доступу до ресурсів і захисту прав, а також протидіяти будь-яким проявам рентного тиску чи адміністративного свавілля. Зроблено висновок, що інституційне середовище має трансформуватися у напрямі створення рівноваги між відкритістю до глобального капіталу та внутрішнім економічним суверенітетом, що дозволить Україні стати не лише об'єктом, а й повноцінним суб'єктом міжнародного інвестиційного процесу.

Ключові слова: інституційне середовище, інвестиційна привабливість, екстрактивні інститути, інклюзивні інститути, інституційна трансформація, рентна економіка, правовий захист інвестора, подвоєння відновлення, економічний суверенітет.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-16-48>

Стаття надійшла до редакції / Received 18.04.2025

Прийнята до друку / Accepted 02.05.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасне інституційне середовище є основою формування ефективного економічного порядку, забезпечуючи рамкові умови для взаємодії всіх суб'єктів господарювання. Воно формується як комплекс офіційних норм (законів, нормативно-правових актів, регламентів) та неформальних практик (соціальних норм, традицій, ділових звичаїв, неформальних домовленостей), що регулюють межі, принципи та допустимі формати взаємодії між економічними агентами. Йдеться про глибоко вкорінену систему взаємозв'язків, що об'єднує інвесторів, підприємства, державні органи, домогосподарства та громадянське суспільство у єдину структуру ринкових та неринкових взаємодій.

У контексті формування сприятливого інвестиційного клімату інституційне середовище постає не просто як нейтральна платформа для економічної діяльності, а як активний чинник, який визначає якість взаємодії учасників ринку, рівень ризиків та довіри, готовність до довгострокового капіталовкладення. Саме через інституційні механізми формуються очікування щодо стабільності, прозорості та справедливості регуляторного середовища, можливості правового захисту, доступу до ресурсів і прав власності. Інституційна система виступає своєрідним фільтром, що або полегшує,

або блокує імплементацію інвестиційних рішень, впливаючи як на локальних, так і на міжнародних інвесторів.

Особливу важливість інституційне середовище набуває для країн з перехідною економікою або в умовах посткризового відновлення, де глибина структурних деформацій, слабкість правових механізмів, поширення неформальних практик і рентної поведінки створюють значні бар'єри для реалізації інвестиційного потенціалу. У таких умовах інститути набувають вирішального значення як у питанні мобілізації внутрішнього капіталу, так і у залученні іноземних інвесторів, які оцінюють не лише економічну доцільність, але й безпеку та передбачуваність середовища. Таким чином, проблема формування ефективного, передбачуваного та довірчого інституційного середовища набуває статусу стратегічного виклику національного розвитку та є основною передумовою зростання інвестиційної привабливості України.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Методологічною основою дослідження обрано положення інституційної та неоінституційної теорій, згідно з якими економічні результати є не лише функцією ресурсів, а передусім — інститутів, що визначають характер розподілу ресурсів, витрат і винагород. Вагомий внесок у розробку концептуального підґрунтя зробили Д. Норт, М. Олсон, Д. Аджемоглу, Дж. Робінсон, Є. Балацький, О. Олейник, О. Яременко та інші. Їхні підходи дозволяють осмислити інституційне середовище не лише як нормативну конструкцію, а як відображення історично зумовленої взаємодії політичної, економічної та соціальної влади.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ролі інституційного середовища як визначального чинника формування інвестиційної привабливості України, аналізі характеру його дисфункцій та викривлень, а також в окресленні стратегічних напрямів інституційної трансформації, здатної забезпечити стійке зростання інвестиційної активності в умовах післявоєнного відновлення та інтеграції в глобальний економічний простір.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У межах неоінституційного підходу критично важливою є класифікація інститутів на інклюзивні та екстрактивні (за Д. Аджемоглу та Дж. Робінсоном), які по-різному впливають на динаміку інвестиційної активності [1]. Інклюзивні інститути сприяють участі широкого кола учасників у економічному житті, гарантують захист прав, рівний доступ до ринку, політичну конкуренцію та правову визначеність. Натомість екстрактивні інститути зосереджують ресурси в руках вузьких еліт, обмежують доступ до вигод, стимулюють рентну поведінку та підривають інтерес до довгострокових інвестицій.

Ознаки екстрактивних та інклюзивних інститутів істотно впливають на інституційну якість інвестиційного середовища. З метою наочного порівняння їх впливу на ключові параметри інвестиційної привабливості у табл. 1 представлено узагальнення відповідних характеристик.

У випадку України, як доводить інституційний аналіз, домінування екстрактивних інститутів набуло системного характеру, створивши викривлене інституційне середовище, у якому інвестиційна активність обмежується високим рівнем ризику, нестабільністю правил гри, залежністю від неформальних практик, а також непередбачуваністю дій органів влади. У такому середовищі переважає мотивація до короткострокового збагачення через політичну або квазімонополю ренти, а не через продуктивне інвестування.

Теорія «порядків обмеженого доступу» Д. Норта [2] дозволяє осмислити таку ситуацію як закономірну форму стабільності суспільства в умовах слабких інститутів, де доступ до економічної діяльності, політичної участі та правового захисту обмежується невеликою групою впливу. Перехід до відкритого доступу можливий лише за умови формування базових інститутів арбітражу, прозорості та гарантування прав, які здатні поступово витіснити екстрактивні механізми.

Таким чином, інституційне середовище постає визначальним елементом інвестиційного клімату. Його трансформація в напрямі зменшення ролі екстрактивних інститутів і посилення інклюзивності є передумовою не лише зростання інвестиційної привабливості, а й стабілізації всієї моделі соціально-економічного розвитку.

Аналіз сучасного інституційного середовища України свідчить про глибоку структурну деформацію, яка унеможливує реалізацію стійких механізмів залучення інвестицій [3]. Однією з головних особливостей є панування екстрактивних інститутів, які, попри формальну присутність

ринкових механізмів, створюють системні викривлення в розподілі доступу до ресурсів, прав власності та впливу на регуляторні процеси.

Таблиця 1

Ознаки екстрактивних і інклюзивних інститутів у контексті інвестиційного клімату

Критерій	Інклюзивні інститути	Екстрактивні інститути
Доступ до ринку	Відкритий для всіх учасників	Обмежений, контрольований вузькою групою
Захист прав власності	Високий рівень захищеності, ефективна судова система	Слабкий захист, можливість рейдерства, політична селективність
Політична участь	Демократичні механізми впливу, підзвітність	Монополізація політичної влади, контроль через неформальні канали
Регуляторне середовище	Прозоре, стабільне, рівні правила гри	Преференції, винятки, нерівний доступ до регуляторних рішень
Інвестиційна мотивація	Довгострокова, орієнтована на розвиток	Короткострокова, рентна, політично вмотивована
Економічна конкуренція	Вільна, справедлива, підтримується антимонопольними механізмами	Обмежена, стимулюється утворення квазі-монополій
Вплив на інвестиційний клімат	Підвищення довіри, притік капіталу	Недовіра, відтік капіталу, зростання ризиків

Першорядною ознакою інституційної дисфункції є відсутність чіткої специфікації та захисту прав власності, що породжує високий рівень інституційної невизначеності [4]. У таких умовах інвестор не може бути впевненим у тривалості свого контролю над активами, що істотно підвищує транзакційні витрати та знижує інвестиційну активність. Відомі випадки рейдерських захоплень, політично вмотивованих рішень судів та адміністративного тиску на бізнес є ілюстрацією слабкості базових економічних інститутів.

Другим ключовим викликом є використання державних інституцій як механізму збереження рентного доходу олігархічних груп. Регуляторні органи, зокрема у сферах енергетики, транспорту та природних ресурсів, часто формують преференційні умови для обмеженого кола суб'єктів, тоді як ринкові механізми конкуренції нівелюються через доступ до політичного впливу. У результаті формуються вузькі коридори доступу до ринку, які підривають довіру з боку як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів.

Важливою формою інституційної дисфункції є інституційна мімікрія - зовнішня імітація сучасних інститутів без їх реального наповнення. Типовим прикладом є впровадження нових антикорупційних або регуляторних органів, які у практиці функціонування відтворюють старі механізми впливу, не змінюючи сутнісної логіки прийняття рішень. Така мімікрія створює додаткову інституційну нестабільність, оскільки знижує довіру до задекларованих реформ і посилює песимістичні очікування економічних агентів. Інститути в Україні можуть бути повністю легальними, але водночас - виключно екстрактивними за своєю суттю.

Інституційна структура в Україні демонструє високий рівень адаптивності до потреб вузьких груп, що підриває спроби реалізації будь-якої державної стратегії, орієнтованої на загальнонаціональні інтереси. У результаті інвестиційна привабливість країни формується не на основі правових гарантій та рівних правил гри, а на базі персональних домовленостей, політичного патронажу або корупційних платежів.

Таким чином, сучасне інституційне середовище України не відповідає критеріям привабливості для продуктивного, довгострокового інвестора. Воно стимулює короткотермінову, спекулятивну та політично вмотивовану інвестиційну активність, яка, у свою чергу, лише поглиблює інституційну деградацію. Перехід до якісно нового рівня інвестиційної привабливості потребує глибинної трансформації інституційної архітектури (табл. 2), включаючи демонтаж рентних схем, нейтралізацію мімікрії реформ та формування дієвих гарантій прав власності.

У контексті післявоєнного відновлення та реінтеграції України у глобальний економічний простір особливого значення набуває реформування інституційної основи інвестиційного клімату. Необхідність переходу від екстрактивного до інклюзивного типу інститутів є не лише теоретично обґрунтованим завданням, а й практичною передумовою залучення довгострокового капіталу, технологій та управлінських інновацій.

Передусім йдеться про формування ефективних інститутів специфікації, розмежування та захисту прав власності. Без гарантій недоторканності інвестицій, незалежно від політичного чи

владного ресурсу їх власника, неможливо досягти ані внутрішньої інвестиційної мобілізації, ані залучення іноземного капіталу.

Другою стратегічною передумовою є розрив механізму рентної мотивації, що функціонує через замкнений ланцюг «зсув витрат – зсув мотивації – зсув влади» [5]. У практичному вимірі це означає необхідність ліквідації джерел політичного збагачення, таких як непрозорі процедури державних закупівель, монополні ринки, преференційне тарифоутворення та політично мотивоване адміністрування регуляторних рішень. Лише деконцентрація ренти і виведення її з політичного обороту може відновити мотивацію до продуктивного інвестування.

Таблиця 2

Основні напрями інституційного реформування та їх вплив на інвестиційну привабливість України

Напрямок реформування	Очікуваний ефект для інституційного середовища	Вплив на інвестиційну привабливість
Специфікація та захист прав власності	Зменшення інституційної невизначеності, правова визначеність	Підвищення довіри та зменшення трансакційних витрат
Ліквідація рентних схем у регуляторній сфері	Усунення штучних преференцій, відновлення конкуренції	Формування рівних умов доступу для всіх учасників
Інституційний аудит та боротьба з мімікрією	Виявлення псевдореформ і неефективних органів	Покращення прозорості та відповідальності
Побудова сильної держави як арбітра економічного простору	Повернення функцій незалежного гаранта угод	Зміцнення правового захисту інвесторів, стабільність правил гри
Впровадження механізмів відкритого доступу до інституцій	Розширення інституційної участі економічних агентів	Розширення бази потенційних інвесторів

Водночас, в умовах високої чутливості до зовнішнього тиску, особливо в післявоєнний період, важливо забезпечити радикальне очищення інституційної структури від інститутів виключного права, які цементують соціально-економічну нерівність. Йдеться про нормативне обмеження або повне скасування інституцій, що надають окремим суб'єктам винятковий доступ до ресурсів, інформації, ринків чи регуляторного впливу. Така трансформація має супроводжуватися зміцненням інститутів відкритого доступу, включаючи конкуренцію, прозорість, підзвітність та незалежний контроль.

Не менш важливим напрямом реформування є нейтралізація інституційної мімікрії, яка знецінює спроби реформ та породжує ілюзії інституційного оновлення. Досягти цього можливо шляхом інституційного аудиту, в рамках якого мають бути проаналізовані не лише зовнішні функції, а й фактична логіка функціонування кожного ключового органу державної влади. Також доцільним є створення індикаторів реальної інституційної ефективності, орієнтованих не на декларативні показники, а на результати щодо довіри, правозастосування та економічної рівності.

Фінальним, але водночас визначальним елементом трансформації має стати побудова сильної держави як арбітра інституційного середовища. Йдеться не про концентрацію влади, а про інституційну спроможність забезпечити баланс інтересів економічних суб'єктів, гарантувати виконання контрактів, бути ефективним наглядачем над ринком та суспільним добром. Лише така держава здатна стати гарантом інвестиційної безпеки та надійним партнером для бізнесу, включно з іноземними інвесторами.

Формування ефективного інституційного середовища для залучення інвестицій в Україні неможливе без осмислення зміненої ролі національної держави в умовах глобалізаційних трансформацій. Сучасна економіка все більше функціонує у межах багаторівневих систем регулювання, де поряд із державою діють наднаціональні органи, транснаціональні корпорації, міжнародні фінансові установи, а також недержавні актори, здатні впливати на формування економічної політики.

Національна держава, з одного боку, залишається ключовим арбітром прав власності та економічних відносин, а з іншого - все частіше виявляється обмеженою у своїх регуляторних можливостях через зовнішній тиск, потребу дотримання міжнародних угод, вимоги донорів і геополітичні виклики. Як зазначають дослідники, сучасні наддержавні структури, міжнародні організації та транснаціональні компанії поступово перебирають частину функцій держави, формуючи нові типи політичної й економічної ідентичності та впливаючи на внутрішні рішення країн [6].

У цьому контексті перед Україною постає інституційна дилема: або поступово інтегруватися в глобальні управлінські структури з делегуванням частини суверенних повноважень, або, під

впливом зрілого громадянського суспільства, перейти до моделі обґрунтованого економічного націоналізму, спрямованого на відновлення контролю над стратегічними ресурсами, регуляторною політикою та пріоритетами економічного розвитку [7, с. 79].

Водночас ослаблення внутрішнього державного суверенітету, як наслідок постійних політичних криз, розбалансованості гілок влади, зниження довіри до інститутів, веде до втрати спроможності бути ефективним гарантом інституційного порядку. Ерозія суверенітету проявляється не лише у зовнішньому підпорядкуванні, а й у зростанні ролі субнаціональних або неформальних акторів, що фактично дублюють або підміняють державні функції - від безпеки до контролю за ринками.

Ці процеси мають безпосередній вплив на інвестиційне середовище. Втрата державою функцій надійного арбітра та інституційного гаранта стабільності знижує здатність країни генерувати довіру з боку інвесторів. Зовнішні інвестори в такому випадку орієнтуються не на правову систему чи державні гарантії, а на наявність політичного патронажу, прямих домовленостей або підтримку з боку міжнародних організацій, що підмінює інституційний підхід особистісними або геополітичними механізмами.

Крім того, імідж держави як інвестиційної юрисдикції залежить від її здатності консолідувати внутрішню політику, уникати конфліктів між гілками влади, забезпечувати правову визначеність та передбачуваність. Імідж країни як інвестиційної юрисдикції формується не лише економічними показниками, а й якістю управління, інституційною довірою, показниками верховенства права та антикорупційної спроможності [8; 9; 10]. Без відновлення інституційної спроможності держави, будь-які фінансові або зовнішні стимули не здатні компенсувати фундаментальний дефіцит довіри.

Таким чином, відновлення функціональної державності виступає одним із ключових завдань інституційної трансформації, спрямованої на підвищення інвестиційної привабливості. Йдеться не лише про посилення формальних повноважень, а про відновлення спроможності держави бути ефективним координатором економічного розвитку в умовах багаторівневої взаємодії з глобальними акторами. Лише за цієї умови можливо забезпечити рівновагу між відкритістю до світу та збереженням внутрішнього економічного суверенітету.

Таким чином, реформування інституційного середовища має системний характер і не може зводитись до точкових змін. Його основною метою має стати створення простору довіри, в якому інвестор розглядає Україну як країну з передбачуваними, прозорими й справедливими правилами гри. Без цього будь-які фінансові або економічні стимули залишатимуться вторинними щодо фундаментальної вимоги - надійності інституцій.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Інституційне середовище виступає фундаментальною основою формування інвестиційної привабливості країни, визначаючи не лише поточні умови ведення бізнесу, а й довгострокові очікування, рівень довіри, передбачуваність регуляторної політики та можливості захисту прав власності. У випадку України системна домінація екстрактивних інститутів, проявами яких є рентне регулювання, інституційна мімікрія, слабкість правової системи та обмеження доступу до ринків, суттєво знижує здатність країни генерувати інвестиційні потоки, особливо довгострокового характеру.

Проведений аналіз засвідчив, що без глибинної трансформації інституційної архітектури Україна не зможе подолати бар'єри інвестиційного розвитку. Ключовими напрямками таких трансформацій є: зміцнення гарантій прав власності, демонтаж рентних схем, інституційний аудит і ліквідація неефективних структур, формування механізмів відкритого доступу до регуляторних рішень, а також побудова сильної держави як незалежного арбітра економічної взаємодії.

В умовах післявоєнного відновлення завдання формування ефективного інституційного середовища набуває особливої актуальності, адже саме від нього залежить здатність країни не лише залучати інвестиції, але й закріплювати позитивні трансформації, уникати рецидивів олігархічного контролю та забезпечити якісну інтеграцію у глобальні економічні процеси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Acemoglu D., Robinson J.A. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty. New York : Crown Publishing, 2012. 529 p.

2. North D.C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge : Cambridge University Press, 1990. 152 p.
3. The Struggle for Ukraine. Chatham House. 2017. URL: <https://reader.chathamhouse.org/struggle-for-ukraine>
4. Павленко Н. В. Екстрактивні інститути в економіці України. Інституційний розвиток соціально-економічних систем: національна економіка у глобальному середовищі: зб. наук. праць за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, 27-28 квіт. 2016 р.). Полтава: ПУЕТ, 2016. С. 34-37.
5. Ларіна Т. Ф., Даниленко В.В. Економіка України крізь призму інституційної теорії світового розвитку. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 4. С. 69-75.
6. Пелашеша Н. Є. Україна в смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. К.: НІСД, 2008. 288 с.
7. Кульбачний С.В. Макроекономічне регулювання національної економіки в умовах глобалізаційних викликів. *Вчені записки Університету «Крок»*. 2017. №3 (47). С. 76 – 81.
8. Governance for Investment: A Country Perspective. OECD, 2021. URL: <https://www.oecd.org/investment/governance-for-investment.htm>.
9. Annual Monitoring Report on Institutional Reform. National Reform Council. URL: <https://reforms.in.ua>.
10. Дослідження довіри між державою та бізнесом. Київська школа економіки. 2023. URL: <https://kse.ua>.

REFERENCES:

1. Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity and poverty*. Crown Publishing.
2. Chatham House. (2017). *The struggle for Ukraine*. <https://reader.chathamhouse.org/struggle-for-ukraine>
3. Kyiv School of Economics. (2023). *Doslidzhennia doviry mizh derzhavoiu ta biznesom* [Research on trust between the state and business]. <https://kse.ua>
4. Kulbachnyi, S. V. (2017). Makroekonomichne rehuliuвання natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv [Macroeconomic regulation of the national economy in the context of globalization challenges]. *Vcheni zapysky Universytetu "Krok"* [Scientific notes of Krok University], 3(47), 76-81.
5. Larina, T. F., & Danylenko, V. V. (2018). *Ekonomika Ukrainy kriz pryizmu instytutynoi teorii svitovoho rozvytku* [The economy of Ukraine through the prism of the institutional theory of world development]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky* [Actual problems of innovative economy], (4), 69-75.
6. National Reform Council. (n.d.). *Annual monitoring report on institutional reform*. Retrieved August 22, 2025, from <https://reforms.in.ua>
7. North, D. C. (1990). *Institutions, institutional change and economic performance*. Cambridge University Press.
8. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). *Governance for investment: A country perspective*. <https://www.oecd.org/investment/governance-for-investment.htm>
9. Pavlenko, N. V. (2016). *Ekstraktyvni instituty v ekonomitsi Ukrainy* [Extractive institutions in the economy of Ukraine]. In *Instytutnyi rozvytok sotsialno-ekonomichnykh system: natsionalna ekonomika u hlobalnomu seredovyschi* [Institutional development of socio-economic systems: The national economy in the global environment: Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Internet Conference] (pp. 34-37). Poltava University of Economics and Trade.
10. Pelahesha, N. Ye. (2008). *Ukraina v smyslovykh viinakh postmodernu: transformatsiia ukrainskoi natsionalnoi identychnosti v umovakh hlobalizatsii* [Ukraine in the semantic wars of postmodernity: transformation of the Ukrainian national identity in the context of globalization]. National Institute for Strategic Studies.

INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AS A BASIS FOR FORMING UKRAINE'S INVESTMENT ATTRACTIVENESS

LARINA Tetiana¹, KOZAK Kateryna², LAGODIENKO Nataliia², LITVINOV Dmytro², PIECHKA Serhii²

¹State Biotechnological University

²Odesa National University of Technology

The article reveals the role of the institutional environment as a key factor in shaping Ukraine's investment attractiveness in the context of post-crisis recovery and globalization transformations. It is emphasized that institutions - both formal and informal - determine not only the quality of economic interaction, but also the level of trust, transaction costs, investment motivation, and the overall perception of the state as an investment jurisdiction. The methodology of institutional and neo-institutional economic theory is applied, particularly the concepts of inclusive and extractive institutions (D. Acemoglu and J. Robinson), as well as the "limited access orders" theory by D. North.

It is established that Ukraine's current institutional landscape is dominated by extractive practices, creating an environment of high unpredictability, legal uncertainty, and political risk. Typical forms of institutional dysfunction are analyzed, including the lack of absolute property rights protection, dominance of rent-seeking schemes, political selectivity in regulatory decisions, and reform mimicry. Systemic directions

of institutional transformation are identified: strengthening property guarantees, institutional audit, elimination of monopolism, formation of open-access institutions, and restoration of the state's capacity to act as an independent arbiter in the economic space.

It is substantiated that without qualitative renewal of the institutional foundation, a sustainable inflow of investments is impossible - especially in the context of postwar reconstruction, which requires substantial capital, technology, and managerial resources. It is proven that increasing investment attractiveness is possible only under the condition of a transparent, fair, and predictable institutional environment capable of supporting economic growth, minimizing risks, and restoring trust among both domestic and foreign investors. The critical importance of the state's ability not only to perform regulatory functions but also to act as a guarantor of obligations, ensure effective law enforcement, equal access to resources and rights protection, and counteract any manifestations of rent pressure or administrative arbitrariness is emphasized. It is concluded that the institutional environment must be transformed toward creating a balance between openness to global capital and internal economic sovereignty, enabling Ukraine to become not only an object but also a full-fledged subject of the international investment process.

Keywords: institutional environment, investment attractiveness, extractive institutions, inclusive institutions, institutional transformation, rent economy, investor legal protection, postwar recovery, economic sovereignty.